

Aankondiging van de tentoonstelling *All Problems Can Never Be Solved* tijdens het TokTocKnock-festival van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg in Brussel, Foto Danny Willems / KVS.

[K] **CONTEXT EN VERLANGEN. SCENOGRAAF EN BEELDEND KUNSTENAAR JOZEF WOUTERS**

Jozef Wouters (26) is begonnen als scenograaf, maar werkt nu steeds meer als beeldend kunstenaar. Hij maakt monumentale constructies en vernuftige maquettes. Wat onzichtbaar is, wil hij zichtbaar maken: het gat in de ozonlaag, het feit dat de bankjes in het Centraal Station van Antwerpen precies zo gemaakt zijn dat je er wel op kunt zitten, maar niet op kunt liggen.

Scenografie, architectuur en beeldende kunst lopen in zijn werk door elkaar. Wouters wil beelden maken, en omdat hij geen schilder is, construeert hij ze. Bouwen wordt vaak als iets hoopvol gezien, het is per definitie een voorstel, een verlangen. Maar Wouters weet dat wie met ruimte bezig is, ook manipuleert. “Ik noem het liever strategisch werken: ik zet iets en verwacht een tegenzet. Ik zet een stoel en je gaat erop zitten. De leuning staat zo, dus ik wil dat

je in die richting kijkt. Maar je kunt er ook omgekeerd op gaan zitten. Of helemaal niet. Ook als ik mijn strategische ruimte perfect plaats, kun jij nog altijd zeggen: ‘Foert, ik loop erlangs.’ Maar wat er ook gebeurt, mijn verlangen is in elk geval leesbaar.”

Wouters volgde eerst theaterregie aan het Rits, maar brak die studie af. Hij kreeg nog een korte opleiding scenografie en begon toen te bouwen. Samen met Menno en Michiel Vandevelde maakte hij een toren (voor een locatievoorstelling voor pendelaars) en ook een reeks stellingen: *Stadium/Stadion* met Simon Allemeersch in het alternatieve Antwerpse kunstencentrum Scheld’apen; een voetbalstadion midden op het grasveld van de Singel in Antwerpen; een kleinere stelling voor het Brusselse Kunstenfestivaldesarts (KFDA) in 2011. Voor *Atelier* van choreografe Meg Stuart construeerde hij in de Brusselse Kaaistudio’s een opmerkelijke tribune met twee etages. De stellingen werden tegen alle muren van de studio opgetrokken. Het publiek kon

Maquettes van Jozef Wouters op de tentoonstelling *All Problems Can Never Be Solved*, Foto Danny Willems / KVS.

vrij rondlopen, maar toch stond iedereen stil en keek naar Stuart, die haar wijsvinger heel langzaam op de vloer ronddraaide. Een klein detail. Het was de opstelling die iedereen de blik naar het midden deed richten. Zoals in een arena, maar dan intiemer. “Ik wilde een ruimte waarin niets gratis is. Mijn scenografie dwong Stuart selectief te zijn. Ook de toeschouwer duwde ik in een bepaalde concentratie, doordat de vloer kraakte bij elke beweging. Dat was opzettelijk.”

Na het dansfestival *DANSAND!* 2012, met een tribune die was uitgegraven op het strand van Oostende voor een tweede opvoering van Stuarts *Atelier*, had Jozef Wouters genoeg van de stadions. In opdracht van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg (KVS) in Brussel trok hij zich zes maanden terug in een appartement aan de Heizel, in een wijk die is ontworpen door de modernistische architect Renaat Braem voor de wereldtentoonstelling van 1958. De

KVS wou iets doen met de sociale wijk. Braem had op de Expo '58 alleen de maquette van deze Modelwijk getoond – het bouwen liep vertraging op. Wouters pakte uit met achtenveertig schaalmodellen. “Een maquette is zowel reëel als niet reëel. Ze staat nog ter discussie, is een voorstel, een dialoog”

De “context” is een van de concepten die het werk van Wouters beheerst. “Ik reageer altijd op de context. Als ik iets in een bos zou doen, zou ik aan de slag gaan met het hout uit dat bos. In de Modelwijk deed ik vanzelfsprekend iets met architectuur.” Wouters zou nooit iets kunnen maken over pakweg “racisme”. Twee maanden brainstormen en er dan iets over op de scène brengen: dat is hem veel te abstract.

Ook het concept “verlangen” stuurt zijn denken. “In de Modelwijk vroeg ik me af: wat doe ik hier met het verlangen van de KVS, met mijn verlangen en met dat van de buurt? En vooral: wie ben ik om te weten wat het verlangen is van iemand anders? Hoe

kan ik weten wie hier woont?” Dus stuurde Jozef Wouters een brief naar duizend inwoners om te vragen wat ze graag anders zagen in hun wijk, en in de wereld. Die verlangens zette hij om in maquettes. Hij construeerde een maquette van een appartement dat in zijn geheel als lift functioneert, en dus in één stuk naar boven en naar beneden gaat. De invalide inwoner was in de wolven omdat hij haar probleem begreep. Hij construeerde op schaal een nooduitgang voor de poezen van een andere bewoner die bang was voor wat er met de dieren zou gebeuren als hem iets overkwam. Hij bouwde een verplaatsbaar terras waar ieder om beurten van geniet, en plaatste een enorme vogel als vogelverschrikker boven op een gebouw.

Tijdens het festival Tok Toc Knock, waarbij kunstenaars in opdracht van de KVS een seizoen lang de stad Brussel intrekken, zette hij in de lege garages van de Modelwijk – arme mensen hebben geen auto's – een tentoonstelling op: *All Problems Can Never Be Solved*. Elke avond introduceerde hij er zijn werk, en na afloop nam hij foto's van het publiek dat rond de tafels met daarop de schaalmodellen discussieerde over wat het zag.

“Waardegevend principe” is nog zo'n term die bij Wouters vaker terugkomt. Een stadion, een kunstwerk, economie: voor hem zijn het allemaal waardegevende principes. Zijn ideeën over de economische relevantie van kunst zijn zeer uitgesproken. “Economie gaat over waarde en verlangens. Ik vind het spannend om te denken in economische termen. Al dat gedoe over kunst als laatste vluchthaven waar je je niet aan de regels van de markt moet houden: alsof in kunst niet de regels van de markt gelden. Dat systeem van aandacht, economie, waarde, en geld is deel van het verhaal dat je wilt vertellen, van het beeld dat je wilt maken. Maquettes op zich zijn niks, karton. Maar je legt er waarde en betekenis in, je maakt er een gebeurtenis van. En er komt volk naar kijken.”

Wouters' nieuwste project is het *Zoological Institute For Recently Extinct Species*. In opdracht van het Kunstenfestivaldesarts en de KVS bouwt hij een vleugel aan het Natuurhistorisch Museum in Brussel. Ooit was daar het museum voor Afrika gepland, dat uiteindelijk in Tervuren kwam. Het gebouw is dus niet af en vraagt om vervollediging. Tegen de stenen gevel wordt in mei 2013 een tijdelijke stelling

van twintig bij veertig meter aangebouwd. Daarin huisvest Wouters zijn instituut, waarmee hij aandacht vraagt voor wat er gebeurt met onze planeet. De collectie die hij samenstelt, heeft veel weg van het vroegere “rariteitenkabinet”: uitgestorven en ingebeelde dieren, eigen vondsten, reconstructies van historische gebeurtenissen en recente evenementen. Zonder onderscheid tussen natuurhistorie, ecologie of antropologie. Een verzameling van alles en nog wat waarbij Wouters en zijn medewerkers structuur aanbrengen in de chaos, maar dan vanuit nieuwe, zelf bedachte categorieën. Zoals de Argentijnse auteur Borges in het verhaal 'De analytische taal van John Wilkins' een oude encyclopedie beschrijft die alles opsomt wat ooit toebehoorde aan de Chinese keizer. Wouters haalt de klassieke taxonomie van Linnaeus onderuit, en brengt er een nieuwe voor in de plaats.

Ontregelen en bevragen: daar is Jozef Wouters fundamenteel mee bezig. Niet op een belerende manier en vooral niet als “ecologisch kunstenaar”, wel door te tonen wat we meestal niet zien. Heel concreet: door beelden te maken.

MIA VAERMAN

www.jozefwouters.be
